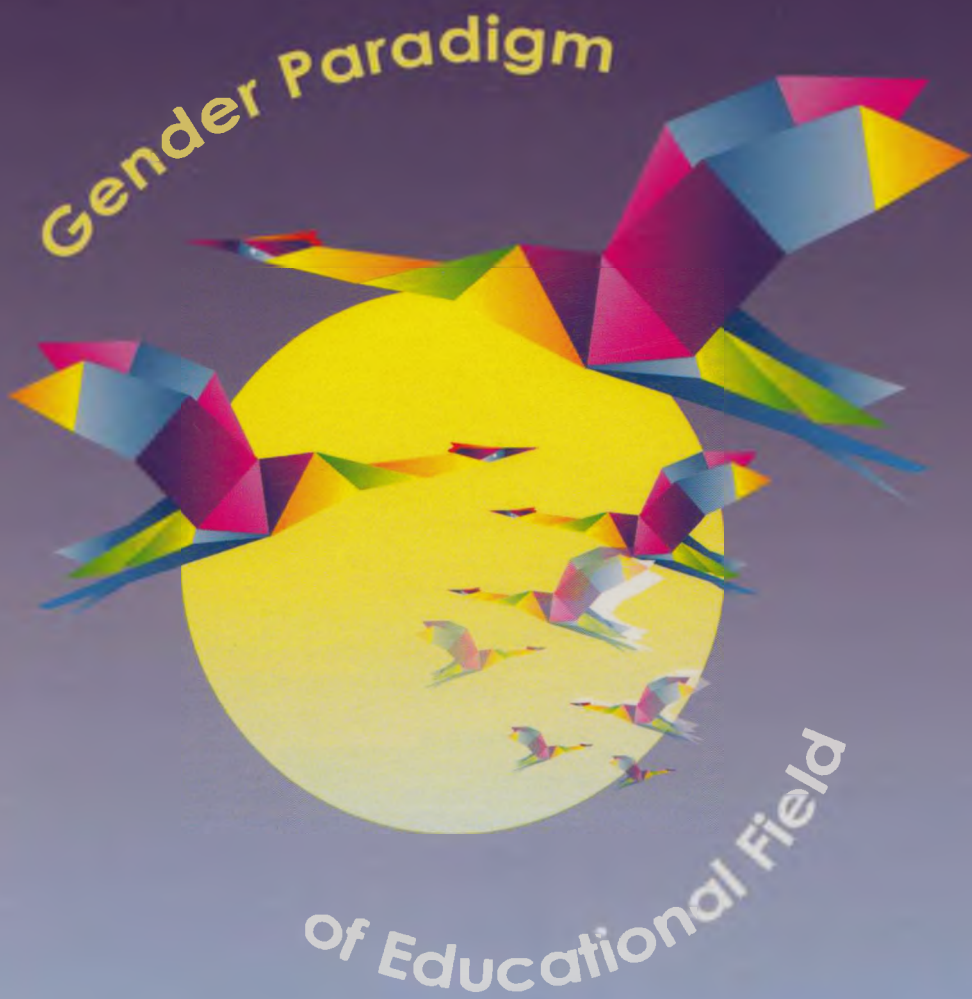

ISSN 2519-8416

ГЕНДЕРНА
ПАРАДИГМА
ОСВІТНЬОГО
ПРОСТОРУ

3/4'2016

КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Гендерна парадигма освітнього простору

3/4' 2016

Заснований
у січні 2015 року

Виходить два рази на рік

Кривий Ріг

2016

З М І С Т

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ

Стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020» (Проект)	7
Дороніна Тетяна Коментар до Стратегії «Освіта: гендерний вимір – 2020»	21
Дороніна Тетяна, Басюк Леся Круглий стілу «Інституціоналізація гендерної освіти: перспективи та ризики» (МОН України, 05 грудня 2016 року)	22
Резолюція круглого столу: «Інституціоналізація гендерної освіти: перспективи та ризики» (МОН України, 05 грудня 2016 року)	24
ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ	
Басюк Леся Джерельна база дослідження генези змісту підручників з української літератури в гендерному аспекті: до проблеми класифікації	26
Гончаренко Олена Особливості впровадження статево-рольового виховання в середніх навчальних закладах України в 1940–1950-х рр.	32
Гришак Світлана Проблема освіти та виховання жінок і чоловіків в історії світової педагогічної думки	40
Клочко Оксана Досвід використання гендерної методології в дослідженні змісту жіночої гімназійної освіти на північно-східних українських землях другої половини ХІХ-початку ХХ ст.	46
Кравець Володимир Проблеми сексуальної педагогіки в творчості П. П. Блонського	53
Сівак Наталія Жіноча освіта у спадщині М.І.Пирогова.....	61
Стельмашук Жанна Зміст, форми та методи виховання дисциплінованості у жіночих школах у 1943-1954 рр.	65
Топоренко Олександр Історія розвитку жіночого виборчого права в Другій Речі Посполитій (1918-1939 рр.)	72
РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ДИТЯЧИЙ САДОК – ШКОЛА – ВНЗ	
Брильова Анастасія, Марценюк Тамара Особливості політики гендерної пріоритетизації у вищій освіті: досвід Німеччини для України.....	78
Генсіцька-Антонюк Наталія Гендерний вимір змісту підручників із математичних дисциплін для 5–9 класів	88
Зеленкова Наталія Роль класного керівника в гендерній соціалізації учнівства	93
Костюк Ольга Гендерні аспекти профорієнтаційної роботи з учнями середніх навчальних закладів Канади	97

4. Рибальченко І. М. Вас призначено класним керівником./ І. М. Рибальченко. – Х. : Вид. група «Онова», 2007. – 192с.
5. Столярчук Л. И .Воспитание школьников в процес се полоролевой социализации: учебное пособие / Л. И. Столярчук. – Волгоград, 1997. – 189 с.
6. Ушинский К. Д. Избр. произведения в 6 т. / К. Д. Ушинский – К. : Рад. школа, 1952. – Т. 1. – С. 123.
7. Формування соціальної компетентності старшокласника / упорядник Ж. М. Сташко. – К. : Шкільний світ, 2011. – 128 с.
8. Формування соціальної компетентності учня в умовах сучасної освіти України. Частина I / Автор – укладач В.А. Савчук. – Луцьк : ВІППО, 2012. – 88 с.
9. Хрисанова С. Ф. Словарь гендерных терминов. – Х. : 2002. – 99 с.

Наталья Зеленкова РОЛЬ КЛАССНОГО РУКОВОДИТЕЛЯ В ГЕНДЕРНОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ УЧАЩИХСЯ

В статье освещены основные аспекты организации работы классного руководителя в гендерной социализации учащихся. Автором раскрыто определение социального пола – гендера, как социального статуса, фундаментального измерения социальных отношений, осуществлен анализ факторов, которые влияют на систему ролей и поведение личности в современном мире.

Ключевые слова: пол, гендер, гендерная социализация, классный руководитель, гендерное равенство.

Natalia Zelenkova ROLE OF CLASS MASTER IN GENDER SOCIALIZATION OF SCHOOLCHILDREN

The article highlights the basic aspects of activity management of class master in terms of gender socialization of schoolchildren. The author determines a distinct kind of social sex – gender as social status and fundamental dimension of social relations. The conditions influencing the system of roles and personal behavior in the contemporary world have been analyzed in this article.

Key words: sex, gender, gender socialization, class master, gender equality.

УДК 396:373.5 (71)

Ольга Костюк

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КАНАДИ

Проаналізовано канадський досвід врахування гендерних аспектів у профорієнтаційній роботі зі школярами. Розкрито сутність гендерно справедливої професійного спрямування в канадській середній школі. Висвітлено напрями профорієнтаційної роботи та відображення гендерної складової у них. З'ясовано риси та навички, які формують канадські педагоги у своїх вихованцях для їх успішного працевлаштування та виконання майбутніх професійних соціальних ролей. Окреслено основні форми роботи з молоддю для розширення її уявлень про можливі траєкторії трудової діяльності. Охарактеризовано програми, метою яких є заохочення учениць до вибору нетрадиційних для їх статі професій, обґрунтовано принципи таких програм.

Ключові слова: гендер, гендерна рівність, гендерні стереотипи, гендерна педагогіка, професійна орієнтація, Канада, середня школа.

Потреба врахувати гендерні аспекти у профорієнтаційній роботі з учнівством обґрунтовується низкою суперечностей, які склалися сьогодні в українському суспільстві. Зокрема, суперечностями

між: 1) необхідністю розвитку індивідуальних природних здібностей для успішної професійної самореалізації та обмеженням розвитку особистісного потенціалу шляхом орієнтування

учнів/учениць на «традиційні» їх статі професії; 2) принципом гендерної педагогіки, який передбачає відсутність статево-відповідних видів діяльності [1, с. 98] та стереотипним поділом на «жіночі» і «чоловічі» професії, який віддзеркалений у сучасній картині трудової зайнятості населення України та в суспільній свідомості наших громадян; 3) задекларованою рівністю прав та можливостей жінок і чоловіків в українському суспільстві, з одного боку, а з іншого – існуванням гендерної кадрової асиметрії як свідченням прихованої дискримінації жінок та чоловіків у «нетипових» для їх статі професіях; 4) нагальною потребою у висококваліфікованих працівниках природничо-математичних, технічних, інформаційно-комунікаційних галузей для економічного розвитку країни та низькою представленістю жінок у цих сферах, що є проявом нераціонального використання людського ресурсу.

До вирішення суголосних гендерних проблем Канада звернулася у 1970-х рр., висунувши загальноосвітнім закладам вимогу дотримуватися принципів гендерної справедливості у професійному спрямуванні підростаючого покоління. Сьогодні Канада має значні досягнення в цьому напрямку, які є цінними для подолання викликів сьогодення в українському суспільстві.

Гендерну складову шкільної профорієнтаційної роботи висвітлювали у дисертаційних дослідженнях Л.Ковальчук, Л.Лушпай; профорієнтаційна робота вчителя в гендерному зрізі стала предметом наукового аналізу Т.Дороніної; дослідженню гендерних відмінностей у формуванні життєвих перспектив старшокласників присвячені праці О.Петренко, О.Задорожної; студентства ВНЗ – Н.Мартинової, Т.Морозової. Гендерні стереотипи у професійних намірах та очікування учнів з'ясовували канадські науковці В.МакНалті (W. McNulty), К.Пурвіс (C. Purvis).

Питання заохочення дівчат до вивчення нетрадиційних для їх статі дисциплін відображено в дослідженнях численних канадських дослідників: С.Акер (S.Acker), Е.Вінджиліс (E.Vingilis), Л.Вінджиліс-Яремко (L.Vingilis-Jaremko), К.Оатлі (K. Oatley), К.Стеффорд (K. Stafford), Дж.Холл (J. Hall), Г.Чен (G. Chen) та ін.

Метою нашої статі є розкриття гендерних аспектів профорієнтаційної роботи з учнями середніх навчальних закладів Канади.

У Канаді гарантом рівності прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері праці є Канадська Хартія прав та свобод (1982р.), Закон «Про громадянські права» (1985 р.), провінційне законодавство. Суттєвим для досягнення рівноваги у співвідношенні жінок і чоловіків у різних галузях трудової діяльності було прийняття Федерального Закону «Про справедливе працевлаштування» (1986 р.), у якому жінки визначені однією з вразливіших категорій населення, яка потребує компенсаторних, попереджувальних дій на свою користь у видах зайнятості, де вони є малопредставленими.

Попри наявність законодавчого підґрунтя, яке дозволяє жінкам та чоловікам обирати будь-яку професію, статистичні дані щодо працевлаштування в Канаді продовжували фіксувати наявність гендерної кадрової асиметрії. Оскільки професійне самовизначення відбувається в шкільні роки, канадські науковці дійшли висновку, що корінь проблеми криється саме в школі. На їхню думку, однією з визначальних причин, яка спрямовує хлопців та дівчат у типові їхній статі трудові траєкторії, є гендерно-стереотипні уявлення учнів, їхніх учителів та батьків про професії [7, с.1, 2]. Іншим обмежуючим фактором, на переконання канадських освітян, є недостатнє ознайомлення молодих людей з усім розмаїттям професійних можливостей [7, с.16]. Саме від цих положень відштовхуються канадські

педагоги в організації гендерно справедливої профорієнтаційної роботи.

Гендерно справедливе професійне спрямування в канадських школах полягає в наданні всім учням, незалежно від статі, якісної допомоги у професійному самовизначенні й розвитку професійно-зорієнтованих навичок та якостей; забезпеченні школярів додатковою гендерно-чутливою допомогою і мотивацією до вибору професій, які є нехарактерними для їх статі (підтримці дівчат у вивченні точних наук, хлопців – в опануванні гуманітарних наук, сфер обслуговування). Зокрема, у шкільній Політиці з гендерної рівності Саскачевану вказана вимога до педагогічних працівників допомагати дівчатам і хлопцям вибирати шкільні предмети і, зрештою, майбутню професію на основі індивідуальних інтересів і здібностей, а не традиційних суспільних уявлень про «жіночі» та «чоловічі» професії. Інша вимога полягає в ознайомленні школярства з жінками та чоловіками, які працюють у різноманітних сферах діяльності, в тому числі й невластивих їхній статі. У документі також наголошується на важливості підготовки дівчат та хлопців до поєднання майбутніх професійних та домашніх обов'язків для їхньої успішної життєдіяльності в сучасному суспільстві [9, с. 14].

Гендерне виховання в ході профорієнтаційної роботи в канадській школі зводиться до виховання в учнів обох статей подібних якостей, із урахуванням їхніх індивідуальних потреб. Зокрема, звертається увага на формування рис та навичок, які є необхідними усім канадським громадянам для вдалого працевлаштування. Цей набір значущих компетентностей і якостей визначили Рада Конференцій Освіти Канади та представники бізнесу в 1992 р. [11, с. 1]. Їх класифіковано в три групи: навички

навчання (спілкуватися; критично мислити; вчитися впродовж життя), навички саморегуляції (шаноблива поведінка і позитивне ставлення до оточуючих, їхніх індивідуальних відмінностей; гнучкість; ініціативність; творчість; відповідальність; навички планування, ефективного досягнення поставлених цілей), навички роботи в команді (здатність до співпраці, лідерства) [11, с. 2].

Принцип гендерної рівності та справедливості в шкільній профорієнтаційній роботі реалізовується завдяки охопленню всіх учнів різноманітними формами профорієнтаційної діяльності: введенню у шкільний курикулум обов'язкового предмета «Кар'єра» / «Професійний розвиток»; дослідженню учнями професійних можливостей у галузях усіх навчальних дисциплін; участі учнів за бажанням у кооперативних навчальних програмах; здійсненню професійної орієнтації під час великої кількості позакласних та позашкільних заходів, програм тощо спільно з партнерами школи; консультування учнів та їхніх батьків радниками з професійного спрямування.

Різнорізними є й компенсаційні, гендерно чутливі заходи в рамках профорієнтаційної роботи, націленої на стимулювання інтересу учнів до професій, нетипових для їх статі. Слід вказати, що більшість із них розраховані на дівчат, оскільки незважаючи на те, що стереотипи мають негативний вплив на працевлаштування обох статей, гендерні упередження є більшою перешкодою у професійній самореалізації саме для жінок [7, с.8]. Із цією метою застосовується широкий спектр форм роботи, щоб задовольнити навчальні стилі та потреби кожної особистості. Крім того, вчителі гендерно-сензитивних предметів адаптують методику навчання для того, щоб мотивувати

хлопців та дівчат до високих навчальних досягнень.

Розглянемо детальніше, як гендерна проблематика враховується у профорієнтаційній діяльності загальноосвітніх шкіл Канади. Багатий потенціал у роботі за цим напрямком має предмет «Кар'єра», який є обов'язковим для вивчення в середній школі. Він має на меті сформувати у дівчат та хлопців ціннісне ставлення до праці [2, с. 128]; допомогти молодим людям обох статей самовизначитися з майбутньою професією на основі індивідуальних психофізичних якостей, здібностей, інтересів та навчальних стилів; з'ясувати, які навички та риси їм потрібні, щоб відповідати тій чи іншій професії; планувати досягнення професійних цілей. У ході вивчення курсу учні/учениці ознайомлюються з широким колом питань: багатим спектром професій (традиційними для їх статі та нетрадиційними), їх перевагами, труднощами, вимогами; зміною «гендерного обличчя» ринку праці в Канаді та світі; гендерними проблемами у трудовій сфері та шляхами їх подолання [6, с. 28]. Як хлопці, так і дівчата опановують навички пошуку роботи, складання потрібних документів, дотримання ділового етикету [2, с. 146]; навички вміло поєднувати професійне та особисте життя; вміння співпрацювати з людьми обох гендерів, різних культур, рас, фізичної дієздатності тощо [2, с. 128]; навичками фінансової грамотності (які вважаються особливо цінними для розвитку фінансової незалежності і самостійності дівчат, оскільки канадські жінки є більш економічно вразливими, ніж чоловіки).

Учителі заохочують школярів обох статей нестереотипно та творчо підходити до визначення власних прагнень і життєвих перспектив. [2, с. 25]. Важливим для зламу стереотипних професійних траєкторій дівчат та хлопців є усвідомлення ними наявності великої кількості різноманітних професій. Учні

досліджують їхню специфіку, вимоги, заробітну плату, можливості працевлаштування, навчальні заклади для здобуття відповідної кваліфікації.

Щоб отримати достовірну інформацію про особливості різних професій, школярі працюють із великою кількістю ресурсів: довідниками, Інтернет-джерелами, брошурами, відео, кооперативними інтерактивними програмами дослідження професій (на зразок «The Real Game»), мобільними додатками віртуального планування майбутнього життєвого шляху («Build a Career») тощо. Особливо ефективним є спілкування учнів із місцевими роботодавцями, керівниками підприємств та організацій, представниками кар'єрних центрів при університетах, випускниками школи, які приходять до учнів на уроки, Дні кар'єри, беруть участь у ярмарках професій, ярмарках вищої освіти. Вони розповідають молодим людям про свою та інші професії, які зміни в них відбуваються, окреслюють перспективи працевлаштування та дають слушні поради. Поширеною практикою є відвідування учнями підприємств, університетів у Дні відкритих дверей, організацій із працевлаштування (Бюро розвитку людських ресурсів (Human Resources Development Office), Бюро трудових навичок людських ресурсів (Human Resources Labour Skills Office)).

Викликає зацікавлення практика відвідування школярами робочих місць (jobshadowing / take our kids to work day / job twinning), коли учень стає «тінню» працівника на півдня – день (максимально на 3 дні). Дівчата та хлопці поглиблюють свої знання, розвінчують хибні уявлення про сутність тієї чи іншої професії, підвищують впевненість у своїх силах. Школяр/школярка прикріплюється до працівника/працівниці (job shadowing) або до учня/учениці кооперативної освітньої програми і відвідує призначене робоче місце (job twinning). Власні міркування, цікаву інформацію учні занотовують у щоденнику рефлексій.

Кількість таких спостережень є необмеженою, що дозволяє ознайомитися із численними видами трудової діяльності [4, с.6].

У ході дослідження професій велика увага звертається на усвідомлення учнями того, що їх стать не може бути обмежуючим чинником у можливостях вибору професії. Важливе значення надається формуванню позитивного ставлення молоді до вибору нетрадиційних спеціальностей, розвитку навичок протидії сексизму в нетипових для їх статі сферах праці. Тому простежуються плідна робота канадських педагогів над ознайомленням учнівської молоді з проблемою гендерних стереотипів; статевої дискримінації у сфері праці, антидискримінаційним законодавством; нетиповими професіями (чоловічими: медбрат, учитель початкових класів, секретар, асистент; жіночими: інженер, пожежник тощо) та позитивними рольовими моделями в них. Для підтримки працівників нетрадиційних спеціальностей учні створюють постери з фактами, слоганами, картинками; щоб навчитися належним чином реагувати на випадки сексизму на робочому місці, розігрують рольові ігри [3, с.58-59].

Дослідивши ту чи іншу професію, дівчата та хлопці зіставляють вимоги до неї з індивідуальними навичками, інтересами, досвідом, психофізичними якостями. Це дозволяє їм не лише обрати професію на основі особистісних нахилів та вподобань, а й належним чином готуватися до неї: розвивати якості та навички професійної спрямованості, шукати можливість отримання відповідного досвіду. Таким чином, зростає мотивація дівчат та хлопців краще навчатися, бути активнішими у шкільному житті та волонтерській діяльності.

Для усвідомлення канадською молоддю значущості особистої

активності, відповідальності за творення власного життя, дієвим є метод портфоліо «Зв'язок із майбутнім», яке учні заповнюють упродовж навчання в середній школі. Воно є свідченням особистісного розвитку та стимулом до саморефлексії. По суті, це колекція інформації про інтереси школяра/школярки, навчальні стилі, цілі, досягнення, дослідження професій, проекти, сертифікати / дипломи / листи, які засвідчують участь у спорті, кооперативній освіті, відвідуванні робочих місць, волонтерській або громадській діяльності, досвід роботи, навички роботи за комп'ютером тощо [6, с.11].

Поглиблення знань канадських юнаків та дівчат із професіознавства відбувається не лише на уроках «Кар'єри», а й у процесі вивчення всіх шкільних дисциплін. Наприклад, у ході навчальних занять із «Театрального мистецтва» вони з'ясовують кар'єрні можливості в театрі, із «Здоров'я» – у сфері медичного обслуговування, на уроках із «Дослідження сім'ї» – у сферах догляду за дітьми, людьми похилого віку, інтер'єру, житла тощо.

Зробити правильний вибір майбутньої професії, заохотити учнів до нетрадиційних спеціальностей допомагає грамотно спланована підтримка школярів у процесі вибору профілю навчання старшої школи. У 8 класі канадські учні визначаються із курсами, які вони вивчатимуть у старшій середній школі. Цей вибір безпосередньо впливає на їхню подальше навчання та працевлаштування. Тому в центрі уваги знаходиться інформування учнів та їхніх батьків про різні предмети, визначення вподобань та нахилів школяра шляхом численних анкет і тестувань. У період з жовтня по січень учні та їхні батьки отримують інформацію про предмети старшої середньої школи, відвідують інформативні вечори або дні відкритих

дверей. У разі необхідності вони можуть звернутися за порадою до шкільного консультанта з професійного спрямування або відшукати необхідну інформацію на сайтах шкіл.

Значними можливостями для розширення професійного вибору дівчат і хлопців володіють програми, які дозволяють їм здійснити професійні проби: кооперативне навчання (cooperative education), «перехід від школи до роботи» (school-work transition program), підмайстрівство. Зокрема, кооперативні програми розраховані на рік/семестр і передбачають інтеграцію теоретичних аспектів певного предмета, вивчених у класі, та практичного досвіду, пов'язаного з цією дисципліною, отриманого на робочому місці [4, с. 8]. Одним із завдань кооперативних навчальних програм є сприяти усуненню гендерних стереотипів молоді стосовно професій. Наголошується, що обов'язковою вимогою до вчителів, які готують учнів до вибору місця роботи, є чутливість до потреб школярів обох статей. Канадські науковці відзначають позитивний вплив такої форми навчання на залучення дівчат та хлопців до невластивих їх статі професій. Зокрема, згідно з дослідженням в Університеті Квінз, 34 % чоловіків-студентів спеціальності медична справа та 33% чоловіків-студентів педагогічних факультетів навчалися за кооперативними програмами у сфері охорони здоров'я та освіти, відповідно, у старшій середній школі [10].

У канадських середніх навчальних закладах великою мірою застосовується потенціал позакласної та позашкільної роботи для заохочення учнів до нетрадиційних професій. Особливо поширеними є ініціативи, метою яких є пробудження інтересу школярів, здебільшого дівчат, до вивчення точних наук. Канадські дослідники встановили, що ключовими причинами, які відсторонюють представниць жіночої статі від цих галузей, є їхнє негативне

ставлення до означених сфер діяльності, недостатня обізнаність із сутті цих професій та нестача взірців для наслідування, які б надихнули їх на працевлаштування у вказаних спеціальностях [13, с. 70]. Тому профорієнтація дівчат проводиться за цими пріоритетними напрямками.

Поширеною формою роботи із спонукання учениць до вибору професій, у яких жінки є малопредставленими, є Дні дівчат. Наприклад, організація Microsoft проводить «День цифрових дівчат» (DigiGirlz Day) для школярок 7-12 класів, яким передбачено низку майстерень, спілкування з працівниками компанії, випускниками ІТ спеціальностей тощо [12]. Популярними в Канаді є спеціальні програми, які поглиблюють знання учнів із точних дисциплін. Вони можуть спеціалізуватися на проведенні навчання для зацікавлених школярів/школярок у формі засідань клубу на вихідних чи після уроків, літніх або денних таборів. Навчання відбувається в «живому», інтерактивному форматі: за допомогою практичних видів діяльності, демонстрацій, бесід, питань-відповідей. У рамках деяких спеціалізованих таборів проводяться тематичні тижні, місцеві ярмарки природничих наук. Певні програми передбачають організацію майстерень для всіх учнів у школах, щоб розширити їхні знання, показати, як проходять літні табори, та розвінчати стереотип, що в таборах можуть брати участь лише «внятково розумні» школярі [8, с. 9].

Програми, які покликані зацікавлювати дівчат до вивчення точних наук, ґрунтуються на принципі одержання школярами позитивного практичного навчального досвіду та принципі наставництва. Перший принцип передбачає навчання учнів через виконання практичної діяльності, активну участь в обговореннях, роботу в спеціально облаштованому середовищі. Наприклад, навчання може відбуватися на робочому місці науковця або

працівника, що дозволяє учням «зазирнути за куліси професії», поспостерігати за роботою, використовувати реальні інструменти та обладнання; на базі університету, що уможливорює роботу в лабораторіях, ознайомлює з особливостями навчання у вищому навчальному закладі. Окрім того, дівчата в таких програмах (наприклад, у Канадській Асоціації для дівчат з природничих наук (Canadian Association for Girls in Science)) пишуть новини, розповіді до інформаційного бюлетеню та колонки наукового журналу, допомагають організовувати проекти. Такий комплекс заходів сприяє зростанню активності та ініціативності представниць жіночої статі [6, с.9; 14, с.3]. Другий принцип – принцип наставництва – полягає у тому, що заняття проводять успішні жінки, які працюють у відповідних сферах, студентки або викладачки, дослідниці університетів природничих, математичних та технічних спеціальностей. Вони слугують для дівчат взірцями для наслідування [13, с.67].

Прикладами вищевказаних програм є Канадська Асоціація для дівчат з Природничих Наук (*Canadian Association for Girls in Science*), яка має свої відгалуження в різних частинах Канади, програми Жінки в Науці та Техніці (*Women in Science and Engineering - WISE*), Манітоба Гідро (*Manitoba Hydro*), Операція Мінерва (*Operation Minerva*). Дослідження свідчать про позитивний вплив цих програм на школярок. Високоєфективною є національна програма *Actua*, заснована ще в 1988 році. Її членами є 33 ВНЗ Канади. Навчання відбувається у формі денних таборів на базі університетів та коледжів. Також проводяться майстерні протягом усього року, організовуються клуби, ярмарки

природничих наук. У програмі взяло участь більше 225 000 молодих людей (дівчата, учні корінного походження, сільської місцевості, Північних територій Канади, «групи ризику»), даючи про неї схвальні відгуки: 66% її учасників констатували підвищення самооцінки після табору; 64% почали надавати більшого значення вивченню природознавства; 83%, ймовірно, оберуть природничі предмети з розряду вибіркових у школі; 78% почали розглядати можливість вивчення природничих/технічних предметів у ВНЗ [13, с.70].

Проаналізований досвід профорієнтації учнів середніх навчальних закладів Канади засвідчує широку представленість гендерного компонента в цій роботі. Встановлено, що основними рушійними силами, які обумовили потребу враховувати гендерні аспекти в процесі професійного самовизначення канадського учнівства, стали законодавча закріпленість рівних можливостей жінок та чоловіків щодо професійної самореалізації, а також особливості ринку праці. З'ясовано, що профорієнтація канадських дівчат та хлопців передбачає, з одного боку, формування в них подібних рис та навичок, які сьогодні є життєво необхідними для успішної професійної самореалізації; а з іншого боку – розвиток індивідуальних природних задатків, не обмежуючи їх при цьому гендерними стереотипами і, навпаки, заохочуючи до вибору нетрадиційних для їхньої статі професій. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в детальному вивченні практики кооперативного навчання учнівської молоді Канади для її зацікавлення в нетрадиційних сферах трудової діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравець В. П. Педагогіка та психологія : гендерний аспект : [навч. посібник] / В.П. Кравець, О. М. Кікінежді. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 124 с.
2. Career Development 2201. Career Education. A Curriculum Guide (Interim). - Government of Newfoundland and Labrador department of Education, 2010. – 194 p.
3. Career Development Intermediate. Career Education. A Curriculum Guide (Interim). – Government of Newfoundland and Labrador Department of Education, 2012. – 97 p.
4. Cooperative Education and Other Forms of Experiential Learning. Policies and Procedures for Ontario Secondary Schools. – The Ontario Ministry of Education, 2000. – 46 p.
5. McNulty W. B. Adolescents' Career Aspirations and Expectations: The Influence of Gender, Grade, and Locus of Control. Ed. D. thesis / W. B. McNulty. – British Columbia, 1983. – 168 p.
6. Personal Development and Career Planning 6 – 12. – New Brunswick Education and Early Childhood Development, 2010. – 88 p.
7. Purvis C. R. C. The Effect of Gender-Role Stereotyping of the Career Aspirations and Expectations of Pre-adolescent Children of High Intellectual Ability. Ed. D. thesis / C. R. C. Purvis. - Lethbridge, Alberta, 1987. - 117 p.
8. Canadian Council of Learning. Gender Differences in Career Choices: Why Girls Don't Like Science [Electronic resource]. – 2007. – Mode of access : http://www.nald.ca/library/research/ccl/lessons_learning/gender_differences_career/gender_differences_career.pdf.
9. Gender Equity: Policy and Guidelines for Implementation [Electronic resource] // Saskatchewan Education. – 1991. – Mode of access : <http://www.education.gov.sk.ca/adx/aspx/adxGetMedia.aspx?DocID=3890,88,Documents&MediaID=10890&Filename=Gender+Equity+Policy+Guidelines+for+Implementation.pdf>.
10. Hutchinson N. L., Chin P., Steiner-Bell K., Ho K., Munby H., Edwards K. L., Chapman C., de Espana W. M. The Intended Curriculum in Co-operative Education in Ontario Secondary Schools: An Analysis of School District Documents [Electronic Resource] / Nancy L. Hutchinson, Peter Chin, Karin Steiner-Bell, Katherine Ho, Hugh Munby, Karol Lyn Edwards, Christine Chapman, Wendy Mills de Espana // The Journal of Vocational Educational Research. – 2001. – Vol. 25, №2. – Mode of access: <https://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JVER/v26n2/hutchinson.html>.
11. McLaughlin M. A. Employability Skills Profile: What Are Employers Looking For? [Electronic Resource] // ERIC Digest. – 1995. – Mode of access : <http://www.counseling.org/resources/library/ERIC%20Digests/95-044.pdf>.
12. Recap : Microsoft DigiGirlz Day [Electronic Resource]. – 2015. – Mode of access : <http://cuebc.ca/cue/2015/05/15/recap-microsoft-digigirlz-day/>
13. Strengthening Canada's Research Capacity: The Gender Dimension. The Expert Panel on Women in University Research [Electronic resource] / Council of Canadian Academies. – 2014. – Mode of access : http://www.scienceadvice.ca/uploads/eng/assessments%20and%20publications%20and%20news%20releases/women_university_research/wur_fullreporten.pdf.pdf.
14. Vingilis-Jaremko L., Vingilis E. What are Girls Looking for in Science Clubs? Surveys of Members of the Canadian Association for Girls in Science [Electronic Resource] / Presented at 10th CCWEST Conference, St. Catharines, June 10-13, 2004. – 8 p. Mode of access : http://publish.uwo.ca/~cagis/what_girls_want_in_science_clubs.pdf.

Ольга Костюк ГЕНДЕРНЫЕ АСПЕКТЫ ПРОФОРИЕНТАЦИОННОЙ РАБОТЫ С УЧАЩИМИСЯ СРЕДНИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ КАНАДЫ

Проанализирован опыт Канады во внедрении гендерных аспектов в профориентацию школьников. Раскрыто сущность гендерно-справедливой профориентационной работы в канадской средней школе. Показаны направления профориентационной деятельности и отображение гендерной составляющей в них. Выявлены качества и навыки, которые формируют канадские педагоги в своих воспитанниках для их успешного трудоустройства и исполнения будущих профессиональных, социальных ролей. Очерчены основные формы работы с молодежью для расширения их представлений о возможных траекториях трудовой деятельности. Охарактеризованы программы, целью которых является

поощрение школьниц к выбору нетрадиционных их стати профессий, обоснованы принципы таких программ.

Ключевые слова: гендер, гендерное равенство, гендерные стереотипы, гендерная педагогика, профессиональная ориентация, Канада, средняя школа.

Olga Kostiuk GENDER ASPECTS OF CAREER GUIDANCE OF STUDENTS OF CANADIAN SECONDARY SCHOOLS

The Canadian experience of taking into account gender aspects in the career guidance of students has been analyzed. The essence of gender-equitable professional development in Canadian schools has been illustrated. The main directions of career development and gender inclusion in these spheres have been determined. Personal qualities and skills which are formed and developed in students by Canadian teachers for their effective employment and performance of future professional and social roles have been outlined. The main forms of work with youth in order to expand their consciousness of career paths have been defined. The programs aimed at girls' encouragement to choose nontraditional careers for their sex have been characterized. The principles of these programs have been justified.

Key words: gender, gender equity, gender stereotypes, gender and education, career guidance, Canada, secondary school.

УДК 378

Ірина Макаренко

УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИМ ПРОЦЕСОМ У ЗНЗ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто та проаналізовано проблему врахування гендерного підходу в освіті. Зокрема, виокремлено та охарактеризовано умови його реалізації в управлінні навчально-виховним процесом у загальноосвітньому навчальному закладі. Окрім цього, наголошено на важливості дотримання певних вимог під час врахування гендерних особливостей учнів у процесі навчання.

Ключові слова: гендер, гендерний підхід, гендерна асиметрія, гендерна діяльність педагога, гендерний підхід в управлінні освітніми процесами.

Нині гендерна проблематика стала невід'ємною частиною психолого-педагогічного напрямку досліджень. Не є винятком і проблема врахування гендерного підходу в управлінні навчально-виховним процесом у загальноосвітніх навчальних закладах.

Питання введення гендерної складової в освіту досліджували такі вчені, як Т. Говорун, О. Кікінеджи, О.Ярська-Смирнова та ін. Методологічні проблеми гендерної педагогіки висвітлені в працях В. Гайденко, Т.Дороніної, В.Кравця, Л.Штильової

У спектрі трансформаційних процесів у сучасній українській системі освіти яскраво виокремлюється питання викорінення статево-рольових

стереотипів, що зберігаються й досі у патріархальних усталених традиціях управління навчально-виховним процесом загальноосвітніх навчальних закладів.

Для більшої ґрунтовності розуміння сутності поняття «гендерний підхід», й зокрема «гендерний підхід в освіті» слід проаналізувати категорії, що характеризують його.

Загальновідомими основними гендерними характеристиками особистості є маскуліність, фемінінність, гендерна ідентичність, гендерна роль, гендерні настанови і стереотипи, що, в свою чергу, є складовими Я-концепції особистості.

© Макаренко Ірина